

NARODNI GOSPODAR

GLASILO GOSPODARSKE ZVEZE.

Clani Gospodarske zveze dobivajo list brezplačno.
Cena listu za nečlane po štiri krome na leto; za pol leta dve kroni;
za četrt leta eno krono; posamne številke po 20 h.

Sklep urejevanja 5. in 20. vsakega meseca. — Rokopisi se ne
vračajo. — Cene inseratom po 20 h od enostopne petit-vrste, za
večkratno insercijo po dogovoru.

Telefon štev. 143.

V Ljubljani, 25. oktobra 1902.

Poštno-hran. št. 849.872

Kmet-podjetnik.

Pač ne trdim nič novega niti neresničnega, ako pravim, da je naš slovenski kmet bolj domač na polji nego na trgu. In ako govorim o njem kot o trgovcu, ga nimam v mislih samo kot prodajalca pridelkov in živine, ampak tudi kot kupca raznih potrebščin poljedelčevega gospodarstva. Tudi ne mislim pri tem na kak določen letni ali mesečni semenj, ki se vrši v kakem mestu, ki je kmetovalcu najbolj pri roki, ampak pod to besedo si mislim vse razne tržne prilike, kupovanje in prodajanje, ki je v zvezi s poklicom kmetovalca. I kot kupec i kot prodajalec podlega naš ratar lahko in pogostoma premoči različnih nekmetijskih življev.

Večkrat slišimo trditev, da naš kmet nima trgovskega duha; s tem se hoče reči, da on hočeš ali nočeš ne zna s pridom kupovati še manj pa s pridom — pravi čas in za dobro ceno — prodajati. To je vže tako ena naših občno priznanih resnic, da jih menda še dokazovati ni treba več. In ta misel se ne izraža samo kot mila tožba ali kot očitanje, ne, ampak kot opravičilo.

Toda tako izgovarjanje ima silno slabe posledice. Kajti ono demoralizuje in ljudstvo pohujšuje. Kakor od zle usode oslepljeni se

mu udajamo kot nekaki neubranljivi boleznini.

Pri poljedelstvu moramo razločevati dve strani, tehnično in podjetniško.

Vedeti, kake sadeže moja zemlja v danih podnebnih razmerah rodi, kako z njo ravnati, da se ti pridelki v resnici rode, kako in kedaj obdelati zemljo za setev, kako jo gnojiti in mehanično pripraviti, kako vrstiti rastline in kako ž njimi kolobariti z ozirom na vpliv, ki ga ima vsaka rastlina na izkoriščanje redilnih snovij določene zemlje in na njeno fizikalno kakovost, vedeti kako pleme živine se prilega mejnim razmeram, kako imam skrbeti za njeno dobro vspevanje — to in še veliko, veliko družega je naloga poljedelske znanosti in kmetovalčevega dela v tehnijski smeri. Napačno rekamo, da je to „strokovni“ del gospodarstva, kajti to je le en del njegove stroke.

Vedeti pa ob enem, kako je treba vse to uravnati, da se zagotovi največja dobičkonosnost, ki je v danih razmerah mogoča; kje, kedaj in kako prodajati, da se ta namen najbolje doseže, je pri tem obseg in naloga podjetniške plati.

Da more biti kaka stvar tehnično izvrstna, pri tem pa od podjetniške strani slaba in zagrešena, za to imamo dovolj zgledov. Koliko smo imeli za časa mrzličnega

gibanja, ki ga je privedel seboj napredek občevanja in prehod k intenzivnemu gospodarjenju v Avstriji slavnih in nadarjenih gospodarskih svētnikov in nadzornikov, ki so uveli tako zvana vzorna gospodarstva, ki niso pa nič nesla!

V tej razliki mej tehnično in podjetniško izobrazbo tiči tedaj nekaj, kar ima velike, praktično zelo občutne posledice.

Obrnimo se z enim pogledom nazaj v zgodovino. Kako je bilo s temi rečmi v davni minulosti, ko so naši pradedje gospodarili na priprost, ekstenzivni način, ko so imeli še tripolno gospodarstvo, zlasti še predno je naši zemlji vrezalo prve brazde v obličje pridelovanje krmske detelje in krompirja?

Tehnika je bila priprosta, šablonska, po enem kopitu po gotovih popolnoma empiričnih (po skušnji pridobljenih) pravilih.

In kaj se je zahtevalo od podjetnosti kmetovalčeve? Čisto nič. Gospodarski zistem na deželi je bil popolnoma naturalen; razne potrebščine, tudi obleko in razsvetljava so si oskrbeli ljudje vso v domači hiši; iskat trgov je bilo treba za čisto malo pridelkov tudi za izdelke večjih pivovarov in žgarnjarnic se je našel kupec vedno v bližini; ceno raznih pridelkov so določevale konjunktore nedaljšnih tržišč.

Pa tudi pri nekdanjem rokodelcu, ki je napravil to, kar so ljudje potrebovali iz njihovih lastnih surovin, ni bila stvar nič drugačna. Da je le dobro umel svoje rokodelstvo, t. j. njegovo tehnično plat. Samo tam — kjer je kakor v mestih in večjih obrtnih krajih (na pr. od 18. stoletja v steklarstvu) — delal za zalogo iz nakupljenih surovin in je bilo treba iskati prodaje na daleč, samo tam so jele „kupčijske“ lastnosti igrati ulogo pri njem in ker takih lastnosti obrtnik mnogokrat ni imel, je bila to lepa prilika za trgovce, da so potegnili na se kupčijsko stran in potisnili proizvajalce v odvisnost vže davno popreje, nego je začel stroj svoje pogubno tekmovanje.

Kmeta je zadela ta nujnost iskati kupca za svoj pridelek sicer pozneje, a zadela ga je tudi. Čim intenzivnejši je kak proizvajalni sestav, tem večje zahteve se stavijo ne samo na tehnično, ampak tudi na podjetniško stran kake stroke. Čim bolj različni so pridelki, toliko bolj se raztega trg vsled izpopolnjenih občil, čim tesneje se vsiljujejo obrtni zavodi v kmetijsko proizvajanje, toliko večji je nevarnost za dobro prodajanje naših pridelkov, vse to odpira podjetniškemu delovanju gospodarstevu doslej nevidni horizont in mu stavi neizprosne zahteve.

Vsi dobri družboslovci trdijo in prepričan sem, da se ne motijo, da nam zavest o tej neizprosni nujnosti ni prišla o pravem času, ni prišla zlasti ondaj, ko so se spremenile vse družabne, proizvajalne in tržne razmere skoro ob istem času, ko je bil osvobojen kmet neznosnega tlačanskega in graščinskega jarma.

Vže davno preje je delovala kmetijska družba kranjska na hvalevreden način za širjenje tehniškega znanja mej kmečkim ljudstvom. Od l. 1848. raste še očitnejše prizadevanje v tem smislu na vseh straneh. Ne dvo-

mimo, da je iz tega nastalo marsikaj dobrega za našo poljedelsko omiko — da pa to še ni bilo vse, to so nam dali še le ostri kremplji kriz do dobra čutiti.

Našim klicom po vsestranski zadružni organizaciji, skladiščni, nakupni in prodajalni odgovarjajo na vseh straneh priznanja, da so bila naša dosedanja pota enostranska, da potrebuje naše kmetijstvo kakega dopolnila. Toda v tem vsem tiči pogostoma velika zmotnjava. Za smotreno in vspešno organizacijo ne zadostuje gola zadružna oblika; ta je samo mrtev stroj, ki ga mora goniti primerni duh, in sicer tu odločno trgovski, komercialni duh, duh onih ljudi, ki vodijo društva in zadruge.

In ravno tu pravijo zopet: Tega mi nimamo, naše ljudstvo zato nima talenta. Očividno je tedaj, da to tiči v našem plemenu, v rasi; treba je tu računati z duševno lastnostjo ali bolje s pomanjkanjem neke duševne lastnosti, ki prehaja in se podeduje z očeta na sina.

Skrajni čas je vže, da se menjamo poigravati s takimi plitkimi splošnimi gesli in frazami. Problem in vprašanja dedljivosti so še tam, kjer gre samo za podedovanje čisto fizičnih znakov, pokriti z gosto meglo. Koliko večja tema vlada v okvirju duševnega življenja ozir dedljivosti.

Kjer gre za praktična vprašanja, se ne da s takimi stavki nič pametnega početi. V obče je pravilo umnega mišljenja, da ne iščemo razumevanja v neznanih vzrokih, ako imamo na razpolago bližjih in boljših. Niti pet besedij se ne nauči človek govoriti sam od sebe, ampak le po navodu drugih. In cele smeri naziranja in teženja, da bi se razvile kar tako zgolj zbok podedovanja od prednikov?

Razlago za to imamo mnogo bližje. Zakaj neki nahajamo v gotovih družinah, da celih rodovih

in narodih tako pogostno prikazen smisla in sposobnosti „za trgovino“?

Zato, ker dotičniki živijo neprestano v ozračji, ki je nasičeno takega mišljenja. Pri zajutreku, kosilu in večerji čuje mladi dečko govoriti o zadevah in razmerah trgovskih, vedno globlje se mu vceplja uzor o njihovem življenjskem pomenu, nevede, kako in kedaj se navadi na podobno smer in hod mišljenja. Nikdo ne ve, česar se ni priučil: se ve da ne samo iz knjig in od učiteljev po poklicu, ampak tudi iz vsakdanjega življenja in občevanja. In ni res, da bi bil tako zvani smisel za kupčijo vse. Brez podlage cele vrste znanosti je ta smisl nekaj popolnoma praznega. Zelo se motimo, kadar sodimo, da je Simon ali Jožef zato dober trgovec, ker ima velik kupčijski talent. Mi vidimo samo, kako se ta domišljeni talent javi na zunaj, ne brigamo se pa zato, da je podlaga in temelj njegove razboritosti velika svota znanostij, poznavanja najraznovernejših dejstev in navajenost ta dejstva zasledovati in jih trezno presojsati in primerjati, da je podlaga vsemu dušno delo posebne, značilne vrste.

Amerikanci so gotovo znani vzor podjetnosti in trgovske čilosti — toda berimo le poročila njihovih najboljših trgovskih učilšč in tu najdemo, da so se razmere ondi tako razvile, da ne more biti tamkaj nikdo sposoben, da bi prevzel veliko trgovino v vodstvo, kdor nima za seboj visoke mere popolnoma specifično trgovske izobrazbe. In koliko naših najnaprednejših kmetovalcev pozna na pr. dobro celi ustroj žitne trgovine, da bi mogel iz tega znanja vleči dobiček; koliko jih skrbi za to, da bi si pridobili to znanje?

Nič ne de. Ako nam ne dostaje tega doslej, se moramo tega učiti. Pametno skleniti v prvem trenutku kupčijo in prodajo, tega nas ne nauči nobena šola in nobena knjiga. Zato nam pa šola in

knjiga in drugi navod, katere pa vedno spopolnjuje stik z življenjem, morejo dati nekaj drugega: potrebne temeljne znanosti o dejstvih in smer mišljenja. Ako nimamo tega življenskega zraka, v kojem se drugi gibljejo precej od svojega detinstva, si moramo prizadevati, da si ga pridobimo vsaj v poznejših letih. Sami sebe in svoje sinove moramo vzgajati tako, da bo podjetniška znanost povladovala naše tehnične vednosti.

Ozrimo se na šolo. Na kmetijskih šolah, tu žal ne govorim v množini o slovenskih, ker ne morem, ampak splošno o avstrijskih, na naših kmetijskih, nižjih in višjih šolah se ne nauči učenec v dovoljni meri tehnike žitne trgovine. To prepuščamo rajše trgovskim šolam.

In naši časopisi, tudi kmetijski! Ko bi mesto svojih večinoma zavvitih in frazarskih političnih člankov gojili raje to stran narodnega gospodarstva, koliko dobrega bi mogli storiti.

Isto velja o društvih, ako bi se za to brigala in gojila take reči s pomočjo dobrih pripomočkov.

Sto ljudij razlaga pri nas o terminski kupčiji najčudovitejše reči, in vendar jim je borza in njena uravnava in tehnika ondotne kupčije, s sedmerimi pečati zapečatenjena knjiga.

Naj si bo kakor hoče. Tu imamo — to more spregledati samo ubogi slepec — veliko, osodno vrzelj v vzgoji naše mladine in v našem lastnem mišljenju in delovanju. Istina je, da se to, kar je v tako zvanem trgovskem duhu pikica na i, ne da naučiti v šoli in iz knjige. Pa tudi ni vredno premišljevat, kako bi mogli olajšati ljudem, da bi to pikico našli sami, ako jim le pomoremo zagotoviti potrebno podlago v ta namen.

Prepričani smo, da bi naš nezadostni trgovski duh ne bil v toliki meri nezadosten, ako bi si ljudje prizadevali, da bi prodrli v

vse strukturne podrobnosti kupčije in umeli in hoteli zasledovati življenje, ki se v tem ustroju odigrava.

Ko bi vi vedeli, kako neroden je taki-le ravno iz vseučilišča došli pravnik pri vsem svojem strokovnem znanju ozir oblike uradovanja: vsak praktičen diurnist gleda s posmehom nanj; toda on pride ravno vsled svoje izobrazbe v kratkem času popolnoma v pravi tir. Je mar to s stavbinskim mojstrom ali s kmetovalcem drugače? In zakaj bi ravno ta trgovska sposobnost bila tako poseben, čisto poseben dar božji, da bi se ne dali priučiti vsaj njeni pogoji — vsaj to niso nič drugega nego čilost, zdrav razum in navada.

Torej še enkrat in zadnjikrat: Trdim, da je to zadeva prevažnega pomena, da pričnemo enkrat brez predsodkov premišljati, kaj nam je storiti, da ne bo pri nas napredovalo samo tehnično kmetijsko znanje, ampak tudi podjetniška sposobnost kmetovalčeva.

Kmetijstvo.

Poljedelstvo.

Sestavljena mlatilnica.

(Piše Fr. P.)

S to zamoremo žito ne samo omlatiti, ampak ga ob enem tudi očistimo in razvrstimo, tako da dobimo iz nje popolnoma pripravljeno žito naravnost za na trg.

Mlatilni bobnič je širok $1\frac{1}{4}$ do $1\frac{1}{2}$, redkeje $1\frac{3}{4}$ m in stoji precej visoko v ogrodju ter ima 6—8 nazobčanih vdarjalnih prečk iz valjenega jekla. Zavrti se ta boben na vsako minuto po 1000 do 1200krat.

Na levi strani od bobna imamo branko — ki se da z vijaki (6) premikati; brana obstoji iz 2, časih tudi 3 s šarnirji spojenih delov, kojih vsak se da zase predstavljati. Nad bobnom je široka špranja, to je odprtina za vkladanje

snopja, za njo pa je stojišče za delavce, ki je nekoliko znižano, da je bolj varno za oba delavca, ki vkladata; semterje ima ta mlatilnica tudi posebno pripravo, ki sama vklada snopje. V varstvo delavcev služi tudi varnostna zaklopnica, ki se takoj zapre, ako je vkladalna deska preveč obtežena.

Spodnji konec brane je podaljšan z desko, ki vodi omlačeno slamo na 5 slamotresnikov. Po 2—3 m dolgi slamotresniki obstoje iz ozkih lesenih mrež, ki se menjaje po 2 in po 3 skupaj premikajo gori in doli, naprej in nazaj (150—250 dvojnih tresajev na minuto) tako, da spravljajo slamo vedno višje in višje; slama ne more nazaj, zato skrbe posebni klinčki, ampak more le po svojem odkazanem potu iz stroja ven. Vretenca slamotresnikov goni križan jermen, napeljan od bobničevega vretena. Slamotresniki so podprti še s posebnimi nosilnimi vzvodi, ki se sučejo okoli fiksnih točk. Nad slamotresniki so vrata, skozi katere je mogoče priti do slamotresnikov. Ker se slamotresniki sem in tje premikajo in stresajo, izrehtavajo s tem zrnje, ki je še ostalo v slami.

Zrnje, plevelno seme, rese, kratka slama, rezanica itd., k pridejo izpod brane in skozi slamotresnik, padajo najpreje na poševno desko nabiralnico in po tej doli pridejo do neke špranje. To nabiralno desko goni posebno vreteno slamotresnika.

Iz nabiralnice pride še popolnoma nečisto žito skozi špranjo v 1. čiščenje, ki osvobodi zrnje res, reznice, strtega klasja in družih nečistob. Aparat za prvo čiščenje obstoji iz veternika ali ventilatorja s 4. perutami in iz sit, katere prepihava veter iz ventilatorja. Prvo grobo sito, ki ima 1—2 cm široke luknje, izločuje razne slamnate dele in prazno klasje od zrnja in plev, ki padajo na drugo spodaj ležeče sito. To sito očisti zrnje reznice,

prahu in družih lahkih pritklin s pomočjo zračnega prepriha, zrnje samo, težji plevel in dr. pa pride na peščeno sito, ki je vetru popolnoma izpostavljeno. Tukaj se odstranijo prsteni drobci, delci lesa, kamenci, osatne glavice in podobni blagodari med žitom, mejtem ko teče dobro zrnje samo k polžu ali paternoštru, ki je nese k drugemu čiščenju in sortiranju.

V tem delu pripelje paternošter ali elevator zrnje najpreje v prostor za luščenje ječmena iz res in za glajenje zrnja, ako je to delo potrebno; ako ga ni, pride zrnje naravnost na poševno ploskev iz katere pada na 3 prašne site. Blizu teh sit imamo zopet drug ventilator, ki jih preprihava. Slabo zrnje izpihava veter na posebno sito od koder ga posebna cev vodi na zvunaj do vreče. Boljše zrnje pa pride v poseben cilindar za sortiranje in odtod skozi posebne odprtine najboljše zrnje posebej, srednje posebej in zadnje posebej.

Slama, ki pada raz slamotresnike, se nabira na kupu in odnaša s posebnimi drogovi; ti so po 3 m dolgi in 6—8 cm debeli. Štiri osebe morejo na dan spraviti spota slamo od 300 mandljev po 20 snopov pa ne čez 30 do 40 m daljave. Veliko ložje pa je spravljati slamo proč s pomočjo slamnatega dvigovalca elevatorja, ki se potisne pod konec slamotresnikov naravnost ali v kotu in nakupičuje slamo 5, 7 do 9 m visoko na kupu.

Priprave za vezanje slame, kakor tudi slamoreznice in tlačilni valji, ki slamo takoj zrežejo in stisnejo, se le bolj po redko rabijo.

V Ameriki ima večina večjih mlatilnic pripravo, ki sama pre-rezava povresla, ki sama vklada snopje v požiralnik, ki sama takoj žito stehta ali zmeri itd.

Važno je pri parni mlatilnici, ako naj gre delo urno izpod rok, da so podi namenu primerno urejeni.

Za mlačev detelje, za robkanje koruze rabimo posebne aparate, popolnoma drugačne od gori opisane sestavljene mlatilnice.

Živinoreja.

Nekaj o jasliah in gavtrih za konje.

Ko pride žrebiček na svet, ni o jasliah ali celo gavtru pri njem niti govora; kajti žrebe najde svojo hrano vedno spodaj. Ko se čez 4 mesece odstavi in pride na pašo, najde tudi tukaj svojo mizo pogrnjeno spodaj. Na to pa pride žrebe v svoj zimski stan; tu dobi svojo krmo v jasliah ali v košarah, ali tudi za gavtrom, kar je z njegovo naravo v popolnem nasprotju, ker mora konj po celem svojem ustroju dobivati hrano od spodaj in ne od zgoraj.

Mladi konji, ki se morajo po svoji krmi trajno stegati, dobivajo bolj ali manj votle in izbokane hrbte in vsled neenakega pritiska, ki se godi zavoljo nenaravnega držanja na noge in kopita, dobijo bolezen mnogokrat tudi ti prevažni deli njihovega telesa.

Pri tem tudi ne smemo prezreti, da pri tem, ko konj puli seno iz gavtra, padajo seneni drobci, prah in drugo smeti v njegove oči in mu provzročajo razne očesne bolezni.

Zato priporočamo gavtre prosto sneti in odstraniti iz hleva in pokladati seno v koritu na tleh. Ako hočeš za zrnje rabiti jasli, naj ne bo njihov gornji rob več nego k večjemu 1 m nad zemljo.

Zapravljanje moči vsled napačne vprege.

Mnogokrat je vozna vaga nad štango voza, mesto pod njo. Pri tem načinu vprege se izgubi mnogo moči, ker pritiska živina mej voznjo voz proti zemlji. Ako pa leži vaga pod štango, tedaj konji voz dvigajo.

Dalje bi se lahko prihranilo mnogo sile s tem, ako bi se ob-

račala večja pozornost na komat. Nikdo naj ne trdi, da šire niso nič vredne — ravno nasprotno; na polji zaslužijo ravno šire prednost, deloma zato ker so lažji, deloma pa zato, ker provzročajo menj otisk nego komat. Pri težkih voznjah pa zasluži odločno komat prednost. Ker morejo konji pri tej vpregi premagati mnogo večja bremena in se tudi njihovim prednjim nogam mnogo bolj prizanaša nego pri širah.

Gozdarstvo.

Kalitev gozdnih semen.

Trgovine s semeni garantujejo za prodana semena nek določen kalivni odstotek, ki ga določujejo semenske postaje in preskuševališča. Toda odstotkov, ki jih pove kalivni aparat tudi v sejalnih šolah od daleč ne dosežemo.

Tako se navaja kaljivost smrekovega in borovega semena mnogokrat na 80 do 90%. Število smrečjih rastlinic pa, ki jih dobimo iz semena znaša povprečno samo po 30 in v najugodnejših slučajih po 40 do 50%. Še ménj se dobi sadik pri borovem semenu, kajti od njegovega zrnja se razvije počez samo 15 in v najugodnejšem slučaju po 20%.

Ako je tedaj seme slabo, tedaj se, kakor kažejo istinitni kalivni odstotki, setev prav lahko ponesreči. Znano je, da se pri mecesnovih setvah to pogosto dogaja. Mecesnovi seme da po navadi le 25 do 30, silno redko 40 ali več izkaljenih rastlinic; resnični kalivni odstotek v gozdnih vrtovih pa znaša tudi pri najboljšem semenu le 6 do 9. Tudi kalivni odstotek bele jelke stopa redko čez 10, znaša pa praviloma 5 do 8. Mej listnatim drevjem stoji hrast ozir kaljivosti najvišje s 60—70%, dočim bukev doseže le kakih 15, gorski javor samo 12%.

Odkod da izvirajo te razlike kaljenja v kalivnem aparatu in v prsti gozdnega vrta, to ni popol-

noma jasno. Poskusi v gozdnih vrtovih so pokazali, da ima vrsta zemlje, s katero je seme pokrito, velik vpliv na kalitev. Ako je smrečino in borovo seme pokrito s črnico, glino ali peskom, tedaj dobimo pod zemeljsko plastjo, ki ima vendar samo 10—15 mm debeline, popolnoma različna števila skaljenih rastlinic; ako postavimo število rastlinic pod črnico enako 100, tedaj znaša število rastlinic pod glino pri smreki 68, pri boru 84, pod peskom pri smreki 87, pri boru 58. Kalitev gre pod črnico hitreje izpod rok nego pod glino in peskom, toda tudi pod črnico je treba za popolni razvoj izkaljenih rastlinic kakih 20 dnij.

Semenske poskusne postaje delajo poskus samo toliko časa, da se razvije koreninica in poskus je s tridesetim dnevom končan. Kaljenje je celo pri najugodnejših okolnostih ozir topline, vlažnosti, zračnega pristopa, svetlobnega vpliva popolnoma različno in sicer toliko hitrejše čim boljše je seme. V koliko pa vplivajo posamezni činitelji, to še ni dovolj pojasnjeno.

Zelo velik razloček je ozir topline. Na semenskih postajah vzdržujejo noč in dan enakomerno toplino kakih 18 do 20, tudi več stopinj. Toplina v zemlji pa znaša na prostem v letnem prerezu meseca mal. travna 6—8, vel. travna 8—12, tudi 15 stopinj in se menjava od 7ih zjutraj do 1 popoldne med 5 in 20 stopinjami. — Pristop svetlobe in zraka ima v zemli dovolj zaprek, dočim ga moremo v kalivnem aparatu poljubno uravnati.

Slednjič leži semensko zrno v kalivnem aparatu na vedno enako vlažni podlagi, dočim se zemeljska vlaga menjava in je prehod vode v semensko zrno znatno otežkočen in zavlečen. Najbrže zasluži ta točka posebnega povdarka, ker je semenska kožica neenako debela in se vsled tega seme neenako izsuši. Toplina igra najbrže manjšo vlogo, kajti v jeseni sejano ali

po zimi v zemljo vtolčeno seme kali že prve dnove malega travna, torej pri zemeljski toplini, ki ne presega 4—5 stopinj.

Danes, ko se kalivna moč gozdnega semena da lahko in brez stroškov določiti, je nezaslišana zanikernost, ako se seme pred vporabo ne da preskusiti.

Sadjarstvo.

Shranjevanje zimskega sadja.

V jeseni, kadar sadje ravno dozori, ima sadje po navadi nizko ceno, ker so ob tem času trgi s sadjem prenapolnjeni in preplavljeni. Kdor pa zna sadje ohraniti v pozno zimo, ta dobi za svoje sadje dva, trikrat več nego njegov sosed, ki je hitel prodajati jeseni. Za prezimovanje vzamemo samo popolnoma dobro, lepo barvano sadje, ki je popolnoma zrelo, slabe vrste porabimo še pred zimo na kak drug način. Izbrano sadje denemo pozorit na kak hladen, zračen kraj v kolikor moč tankih legah. Ko se je sadje pozorilo, tedaj še enkrat preiščemo sadje in odločimo vse pegasto, ali celo nagnjito sadje. Za ohranjevanje sadja po zimi so posebno pripravne ameriške sadne shrambe, kjer pa takih ni mogoče napraviti zavoljo precejšnjih stroškov, zadostuje v naš namen tudi zračna, suha klet, ki je samo do polovice pod zemljo.

Predno spravimo sadje v tako klet, je treba zidovje dobro pobeliti, tla korenito osnažiti in vse lesovje z vrelim kropom omesti. Seveda v takem prostoru ne smemo ob enem z lepim sadjem hraniti tudi repe, pese, korenja, krompirja, zelja in družega sočivja. Ob stenah in če je klet dovolj široka tudi po sredi se napravijo štelaže iz desk. Lahko se pa vzamejo mesto desk na katerih leži sadje, tudi samo preklje (lajšte) mej katerimi leži sadje z muho navzdol tako, da se ne dotika. Ako rabimo deske, je treba v primerni razdalji navrtati luknje in

nad te položiti zadje, kakor smo rekli popreje.

Na ta način ima zrak od vseh strani pristop k sadju in sadje na trpežnosti le pridobi. Ako je vreme ugodno, je treba kleti tudi prezračevati, ako pa nastopi hud mraz, tedaj je treba s slamnatimi pletenicami zavarovati okna in vrata proti zmrzlini.

Nagnjitega ali plesnjivega sadja ne trpi v kleti, ampak ga skušaj takoj odstraniti.

Kdor nima sadne kleti, more tudi na drug način sadje prav dobro ohraniti. Izbrano sadje v ta namen dobro osuši, zavij skrbno v papir, naloži vrstoma v zaboj z dobro izžarenim peskom in shrani na kraju, kjer se ni bati zmrzline. V taih okoliščinah se ohranijo jabolka prav dobro do velike noči. Glavna stvar je, da je pesek popolnoma suh.

Dobro zrele češplje se tudi okranijo do božiča, ako jih pravilno vložimo v otrobi.

Na deželi imajo pogostoma navado, da vložijo sadje v rž in je tako ohranijo prav dolgo na zimo.

Ne priporočamo pa pokladati sadja na slamo, ker slama rada vzame nase vlago in začne gnjiti, tudi dobi sadje po njej duh.

Kakor vže omenjeno so dobro očiščene deske še najboljše v ta namen.

Največ napak se naredi pri prodaji sadja s pomanjkljivim pokanjem sadja pri prevaževanju sadja na trg; sadje, ki se je dotlej dobro ohranilo, zgubi vsled te pomanjkljivosti bistveno na svoji vrednosti. Jabolka in hruške pošiljamo lepo vložene z zabojih ali sodih in da se sadje ne potlači, rabimo za ovijanje papir ali lesno volno. Praktični kmetovalec.

S p l o š n o.

Kako imamo gospodariti v sedanjih razmerah.

(Po predavanju vodje Klokeja na 8. skupščini „Zveze kmetijskih društev“ v Šleziji.)

Konečni smoter kmetovanja je, ako se ne oziramo na njegov višji

večni namen, pač kolikor moč velik čisti dobiček. Čisti dobiček dobimo na ta način, da od dohodkov odštejemo stroške, to se pravi, čim večji so dohodki in čim manjši so stroški, toliko večji je čisti dohodek.

Da so se kosmati dohodki zadnjih 50 let močno pomnožili, o tem ni dvoma. Pomnožili so se najmanj za polovico. A s tem se ni pomnožil roko v roki čisti dohodek, ki je v primeri z nekdanjim celo močno pal. Mogočna pomnožitev kosmatih dohodkov torej ni povzročila zvišanje tudi čistih dohodkov.

Dejstvo, da se n. pr. o kakem gospodarstvu pridela po 24 *mq* rži in 30 *mq* pšenice na *ha*, še daleko ni dokaz, da bi dotično gospodarstvo dajalo tudi primeren čisti dobiček. Ako smo namreč dosegli tako dobro žetev z velikimi stroški, ki presegajo dohodke, potem to ni nikak čisti dobiček, ampak je čisti zgubiček.

To premišljevanje nas vodi samo ob sebi do sklepa, da je rentabilnost vsakega gospodarstva odvisna od višine njegovih izdatkov. Ne bojim se trditi, da ravno v sedanjem času, ko so posli tako dragi in človeška moč sploh, ko so razni izdatki, davščine itd. tako narasli, more s pridom ali rentabilno gospodariti samo oni kmetovalec, ki obrača vso svojo skrb na to, da bi omejil svoje izdatke.

Kdor hoče v današnjih razmerah dobro gospodariti, ta si mora postaviti za vrhovno načelo: Z najmanjšimi stroški doseči največji učinek. Da je to v kmetijstvu mogoče samo na ta način, da se naravne moči kar se da izkoristijo, sledi vže iz narave tega opravila; vsaj kmetijstvo prav za prav ni nič drugega nego praktična vporaba naravoznanstva.

Ako se iz tega stališča ozrem po srednih in manjših kmetijah, moram pač žalostno priznati, da se ne gospodari po tem načelu.

Stroški za človeško delo res v manjših gospodarstvih ne pa-

dejo v prvi vrsti na tehtnico, ker družina sama tu opravi večino del, hujše je v tem oziru pri srednjih kmetijah, kjer je treba imeti hlapce in dekle. Četudi pa tukaj ni še tako nujno, nadomeščati človeško delo z živalsko in strojevo silo, kakor je to potrebno na veleposestvih, vendar se tudi tu lahko zmanjšajo mnogi stroški, ako se postavi na pravem kraju pravi stroj.

Spomnim naj tu le na sejalni, kosilni in mlatilni stroj, na mlečni posnemalnik, žitne čistilnike itd. Da pride vsak stroj toliko ceneje in se toliko bolje izplača, čim več ljudi ga rabi, tega mi pač ni treba posebej naglašati; da se tedaj naprava takih strojev pri malih in srednjih posestvih splača dostikrat samo združnim potom, je jasno samo na sebi. Ko pa napravljamo take stroje, pozabimo prav pogostoma, da se vsako delo, ki se ponavlja dan za dnevom in celo po večkrat znatno poceni, ako se da nadomestiti s strojem. Še vedno vlačijo po večini gospodarstev vodo v kuhinjo in hleve, dasi tudi priprosta sesalka opravi isto delo mnogo lažje in ceneje.

Še vedno se mučijo delavci, to velja posebno za mline in trgovine, s tem da vlačijo težke vreče na kašče in zopet doli, dasitudi se da prvo delo mnogo lažje opraviti s sestavljenim škripcem, drugo pa gre na poševni ploskvi igraje izpod rok.

O košnji skladamo v potu svojega obraza seno iz voza pod streho, dasiravno bi to delo veliko hitreje in ceneje opravili s pomočjo brezkopčne verige s kaveljni. Takih zgledov bi lahko še mnogo naveli. Vporabljena mehanika je tukaj silno potrebna.

Semkaj spadajo seveda tudi dobro orodje, kakor motike, lopate, plugi, brane, valji. Popolnoma enako je pri obdelovanju polja. Kolikokrat se tu po nepotrebnem zapravlja delo! Kdor mora na težki zemlji kepe razbi-

jati s kroskil-valjarjem ali celo s krampom, kakor sem imel že tudi priliko videti, ta je zamudil pravo priliko, ko se dado kepe priprosto in po ceni stleči s priprosto brano. Ako je kepa od zunaj suha, od znotraj pa še vlažna, opraviš z brano, ako grem z njo 2—3krat gori in doli več, nego ako grem sicer desetkrat. Najbolje in najceneje pa obdelajo mojo njivo zopet naravne moči, katere zovemo tu s skupnim imenom „vreme“.

Ako pravi čas preorjemo strnišča, ako dobro okopavamo in branamo, in tako držimo zemeljsko skorjo odprto, je to ravno tako potrebno, kakor da pred zimo globoko poorjemo, da sejemo rastline z glokokimi koreninami, kakor lucerno, da odpremo zemljo tudi v globočini in omogočimo pristop kisiku v zemeljske plasti, do katerih sicer ne more.

Zelo veliko se pri manjših in srednjih posestvih greši proti naravni podlagi kolobarjenja. Naj navedem tu dve vrsti kolobarjenja, kakoršne se pogosto nahajajo:

I.

- 1.) ozimna pšenica;
- 2.) jaro žito;
- 3.) ogoršica, krompir, zmes grašice;
- 4.) rž;
- 5.) oves;
- 6.) detelja;

II.

- 1.) okopavine;
- 2.) jaro žito;
- 3.) ozimina;
- 4.) detelja;
- 5.) ozimna pšenica;
- 6.) rž;
- 7.) zmes grašice;
- 8.) ozimna pšenica;
- 9.) oves.

Obe kolobarjenji spadata k tako zvanemu zboljšanemu tripolnjemu gospodarstvu, kojega glavni znak je v tem, da sta dve tretjini vsega polja obsejani z žitom. Naravnim zakonom pa tako kolobarjenje ne odgovarja, ker nasprotuje prvemu pogoju, ki pravi, da mora vsak

naslednji sadež pripraviti za svojega naslednika vedno najboljši prostor. Kot pravilo ima veljati, da naj se prideluje kolikor moč menjavaje: okopavina, žito, krmske rastline. Da se to pravilo na kmečkih posestvih pogostoma ne da splovnati, ima svoj vzrok v tem, da ni mogoče zahtev pametnega kolobarjenja vedno spraviti v soglasje z gospodarskimi zahtevami. Krompir in druga taka roba gre zelo težko v denar, ako se ga nima na sto centov skupaj, zato si lahko razlagamo, zakaj se večina manjših posestnikov še vedno drži tako togo žita. To se četudi prepoceni vendar vedno lahko proda. Škoda je, da se krmskih rastlin tako malo seje in da imajo v kolobarjenju tako napačno mesto. Na večini posestev nahajamo samo $\frac{1}{6}$ polja posajenega z deteljo in še to šestinko še le v tretji ali četrtrti vrsti!

Ako potem srečujem po deteljščih toliko kislice in pripotca, ako se tolikrat detelja izjalovi, ne čudimo se temu, ker smo dali podlago za to sami z napačnim kolobarjenjem. Skrbimo vsaj zato, da ne bo detelji nikoli primanjkovalo fosforne kisline. Znano je, da zbirajo detelje in stročnice dušik iz zraka, vendar pa morejo velike množine nabrati samo takrat, ako dobivajo dovolj fosforne kisline v zemlji. Zato bodi načelo v vseh malih in srednjih kmetijah, dajati deteljščem dovolj fosforne kisline, kajti detelje nam dajo dobiček iz živinoreje samo pri bogati, popolni košnji. Deteljno seno je po ceni krma le kadar prav obilno obrodi.

Ker smo vže pri detelji, bi tudi še omenil, da se seje večinoma sama čista domača detelja, dasi tudi niso povsodi tla zanjo. Tudi vsled tega trpi zelo gotovost deteljnih košnjâ; škoda da ni še splošna navada sejati deteljnih mešanice ali sejati švedsko deteljo, ki samo sebe veliko bolje prenese, ugo štajerska detelja, ker nima tako globokih korenin in torej tudi

ne trpi vsled stalne mokrote. Da slednjič tudi zmes štajerske detelje, švedske detelje, rmene detelje in različnih trav garantuje še najbolje in z največjo gotovostjo dober pridelek, za to pač ni treba dokaza.

Arzenal*) zoper bakterije.

Ko so prirodoslovci spoznali, kako silovito da so bakterije v naravi razširjene in da je mej njimi mnogo krivih hudobije razširjanja nalezljivih bolezni pri ljudeh in živalih in tudi rastlinah, je jel svet seveda takoj na to misliti, da iznajde sredstev, s kojimi bi se zavarol proti tem malim tolovajem in se z vspehom boril proti kužnim boleznim.

Vsa taka sredstva imenujemo s skupnim imenom razkužila; ta lahko delimo v dve skupini: v fizikalna in v kemijska razkužila.

Jedno izmej najpriprostejših sredstev za razkužovanje je segrevanje. Vsled tega se namreč strdi prasnov (protoplasma) v stanici in to je smrt za bakterijo. Za to tudi leži smrtonosna toplina za bakterije, ki ne tvorijo trosov ravno pri oni stopinji, pri kateri se beljakovina sesede, namreč pri bližno 70°C . Trpežni tvori pa v obče ne porajajo dosti za to toplino; ako hočemo s segrevanjem pokončati samo vegetativne oblike bakterij, imenujemo to opravilo pasterizovanje, ako pa nameravamo uničiti tudi trose, zovemo naše postopanje sterilizovanje. Pod besedo pasterizovanje umevamo tedaj segrevanje kake tekočine na pr. mleka do neke gorkote, ki leži pod njenim vreliščem. S tem uničimo večino bakterij, ki se nahaja v mleku; posledica tega je, da se mleko dosti bolj dolgo drži, kajti čim manj bakterij je v njem, ki mleko razkrajajo, toliko trpežneje je mleko.

Po Pasterjevi iznajdbi pa ne posegamo samo takrat, kadar nam gre za to, da napravimo mlekarske

*) Arzenal imenujemo velike tovarne za izdelovanje orožja, ladij itd.

izdelke trpežnejše, ampak tudi takrat, kadar je treba odpraviti iz mleka ali smetane ali surovega masla razne napake, provzročene po bakterijah, pa tudi takrat, kadar se bojimo, da bi se vtegnile nahajati v mleku razne kužne našemu zdravju nevarne bakterije, na pr. jetične, vrančnoprisadne in druge. V obeh slučajih je pokazalo pasterizovanje neprecenljivo vrednost.

Kar zadeva razne aparate za pasterizovanje, ni tu umestno pečati se podrobneje z raznimi tipi teh aparatov in naštevati njihove dobre in slabe strani. Ker imamo pa vendar teh pasterjev vže precej v deželi in je nujna želja in potreba za napredek mlekarstva, da se to orodje vedno bolj širi po naših mlekarnah, zato naj povdarim samo glavno zahtevo, katero moramo staviti vsakemu pasterju. Vsak paster mora biti toliko velik in imeti tako obliko, da je vse mleko, ki gre skozenj, v celi svoji masi zadosti dolgo izpostavljeno oni toplini, ki jo želimo v namen pasterizovanja. Ako je aparat na pr. premajhen, potem ne more biti vsaka kapljica mleka zadosti dolgo časa izpostavljena pravi toplini pri svojem prehodu skozi aparat; vsled tega pasterizovanje ni popolno.

Prevažen je proces, ki se ima izvršiti precej po pasterizovanju, to je močno in brzo ohlajenje; s tem odvezamemo mleku okus „po kuhanem“, na drugi strani pa tudi preprečimo, da se bakterije, ki so kljub pasterizovanju ostale še žive, ne morejo dalje razvijati. Ako namreč pustimo pasterizovano mleko, da se samo ohladi, tedaj se drži skozi nekaj ur pri 40°C , kar je ravno najugodnejša toplina za tresovne senene, gnjilobne in maslenokisle bakterije. Ravno te pa vse preneso pasterizovanje; morejo tedaj pod tako ugodnimi okoliščinami v kratkem času mleko pokvariti.

Ako pa ohladimo neposredno po pasterizovanju mleko le na ne-

kaj stopinj pod ničlo, tedaj zabranimo vsak razvoj bakterij; mleko obdrži le toliko bakterij, kolikor jih je še ostalo v njem po pasterizovanji. Kar smo tu rekli o pasterizovanji mleka, to velja seveda ravno tako o pasterizovanji smetane.

Ako hočemo dobiti popolnoma sterilno t. j. nerodovitno ali mleko popolnoma brez bakterij, je treba rabiti hujšo toplino. V ta namen rabimo običajno paro s precej visokim tlakom. V tem slučaju lahko dobimo toplino nad 100°C ; ako pustimo da deluje vodna par nek določen čas na mleko, tedaj dobimo absolutno ali skozi in skozi sterilno mleko brez vsakih bakterij.

Pri 120°C zadostuje približno segrevanje, ki traja 15 minut, da se mleko sterilizuje; ako ima pa para nižjo toplino, je treba, da deluje primerno dalje časa.

Ako se nahajajo v mleku posebno trpežni trosi, se lahko zgodi, da segrevamo mleko po pol ure s paro, ki ima 130°C in vendar ne dosežemo še popolne sterilnosti. Pri taki visoki toplini se pa mleko bistveno spremeni, ker se ne predrugači samo vnanja podoba in okus njegov, ampak tudi kemična sestava. Vsled tega je tako mleko za uživanje nesposobno.

(Konec sledi.)

Vzgoja natičev v vodi.

Sedaj, ko so noči vedno hladneje, misli tako mnoga prijateljica cvetic, kako si preskrbi mladih rastlinic za prihodnje leto.

Pomnoževanje s semenom je pač primerno za enoletne poletne cvetlice, vendar pa za naše najboljše skupinske rastline, kakor geranije, verbene, helijotrop, fuksije, begonije in še več drugih veliko pretežavno za vrtnarico-amaterko, ki nima steklenjače, dasi ravno imajo tudi te cvetlice seme; tudi nimajo rastlinice iz semena vedno dobrih lastnostij svojih starišev, to se pravi, zelo rade se izrode in izprevržejo, tako da nima človek nikdar gotovosti, da dobi iz

semena ravno tako dobre rastline kakor iz natičev, potaknjencev itd.

To je nespolsko ali umetno pomnoževanje in le po njem dobimo prave sorte kot si jih želimo; pa tudi ta način pomnoževanja zahteva obilno pozornosti, časa in negovanja in vendar se nam še kljub temu v mnogih slučajih vse skupaj pokazi.

Po leti o vročini je treba neprestano zalivati, rositi in obsenčevati, enkrat pozabi in vse je izgubljeno, prilivaj čez mero, tudi to je pogubno.

Način, vzgajati natiče v vodi, ni nov. V ta namen rabimo lahko najrazličnejše posode, vendar pa ne jemljimo steklenic s prav ozkim vratom, ker so koreninice, ki se napravijo v vodi, zelo nežne in bi se pri jemanji iz posode prelahko odtrgale.

Tudi se ne sme voda preveč segreti, sicer začno potaknjenci gnjiti, posebno bolj zeljnati, dočim preneso lesnati višjo toplino. Dva do trikrat na teden se odlije voda in se zamenja s svežo. Vsako odlomljeno vejico moremo, ne da bi jo preje porezali, položiti v vodo, ker se tvorijo koreninice na straneh mladik in ne na prerezi. Vedno jemljimo močne, ne premlade mladike, ker prve ne zvenejo in ne začno tako rade gnjiti kakor majhne, mlade vejice. Pri tem imamo tudi še ta dobiček, da moremo presaditi v lonce takoj močnejše rastline; ne smemo pa saditi v lonce preje, predno so se potaknjenci popolnoma ukoreninili, ker se korenine pri prezgodnji vsaditvi prerade polomijo, vsled česar potem rastline zamrjo.

V sledečem hočem navesti vrste rastlin, kojih pomnožitev v vodi se priporoča.

Vse vrste geranij, angleške pelargonije, verbene, fuksije, abutilon, helijotrop (vanilija), grmičaste in gomoljnate begonije, ravno tako vse vrste bambusa, tudi trde vrtnice se dobro okoreninijo. Izmed sobnih rastlin spadajo semkaj po-

sebno azaleje, rododendron, mirte, oleander, hortenzija, vse vrste tradeskancije, mezembrianthemum, hrizanthemum. Še marsikaka druga rastlina, ki jo je sicer težko pomnožiti, naredi v vodi zelo rada korenine. Ko je pa vže enkrat premrzlo, je stvar negotova.

Kedaj je najpripravnejši čas za rezanje protja?

Po Kranjskem, pa tudi ostalem Slovenskem je mnogo krajev zelo pripravili, da se razvije v njih pletarska obrt. Za to si tudi mnogo prizadeva naša strokovna obrtna šola v Ljubljani in mnogi gospodje po deželi. Podlaga pletarstvu pa je protje, kot surovina za pletarske izdelke. In v pridobivanji protja se gode v naši deželi velike napake, ki so sposobne vse popreje nego služiti napredku in razvoju domače pletarske obrti. — Je sicer nekaj malega izšolanih pletarjev, ki ne delajo neodpustljive napake, da bi rezali protje v stanu sočnosti, vendar pa nahajamo ozir rezanja še marsikako zmoto.

Priporočljivo je sicer, da se začne v jeseni zgodaj rezati, ako to dovoljujejo razmere; dnovi so še nekoliko daljši, pri toplem vremenu se veliko več opravi, tudi je mogoče, kadar še ni snega, rezati protje nizko doli pri deblu.

Preradi pa napravljajo ljudje napako, da prično rezati pre zgodaj. Listje pogostoma še ni odpadlo. Narezano, v butare povezano protje se postavi skupaj, se postavi v stožce ali se zloži na kupe. Ako dalje časa leži, se segreje protje pri toplem vremenu tako, da je nesposobno za muženje. Zato naj se ne pričinja rezati preje, da slana posmodi nekoliko listje in ga tako zrahlja, da precej odpade, če se ga dotaknem. Vsled slane dobijo tudi šibe večjo trdnost; bolj zeliščna mehko pa lic zgine in protje postane bolj leseno. Na mehkejšem močvirnem ali peščenem svetu pride

slana tudi v toliko prav, ker se vrbovi količki, ker so le slabo potaknjeni v zemljo ne dajo, tako lahko izruvat, kar se sicer lahko zgodi, kadar ni zmrzline.

Zato je najpripravnejši čas za začetek rezanja začetek listopada, in ako je nekoliko stopinj mraza, tudi vže konec oktobra. Od tega časa naprej je mogoče voziti po vrbovem svetu tudi z vozom, ne da bi nasadom kaj škodovali.

Ako bi hoteli določevati kak poseben obrok za čas, kedaj se ima prenehati z rezanjem, bi tudi ne bilo prav. Kakor se ravna začetek zelo po vremenu in po talnih razmerah, tako je treba tudi pri končnem terminu vpoštevati vreme in talne razmere. Čisto naravno je, da postanejo vrbe preje muževne, ako nastopi zgodaj pomladna gorkota in naopak. Na gorki, lahki zemlji je tudi preje življenje v rastlinah, nego na mrzli in mokri. V obče pa ne bomo rezali dalje, nego do konca svečana, le redko še prvi del sušca. Bolje je prenehati nekoliko prezgodaj, nepo prepozno. Ako se kažejo na vrbah že bele mačice, tedaj bodimo prepričani, da smo pripravn čas za rezanje vže prekoračili, ker je drevje postalo vže muževno. Ako smo iz tega ali onega vzroka zadržani kterikrat v pravem času rezati, tedaj je dobro, ako nočemo nasadom močno škodovati, za dotično leto pustiti pridelek na miru in pustiti, da postane protje dveletno. (Iz gozda.)

Prošnja do sadjerejcev.

Uže dolgo let sem se ni pojavila hrastavost (*fusicladium*) pri jabolkah in hruškah tako močno kot letos. Letošnje leto je torej za opazovanje te bolezni posebno važno. Da bi skušnje posameznih sadjarjev postale pristopne vsem, prosimo jih sedaj, ko imajo sadeže pred očmi, da nam blagovolijo naznaniti tiste vrste, katere od hrastavosti niso trpele ali pa, katere so prav posebno trpele pod

to boleznijo. Ako vrsta ne bi bila znana, prosimo, da se nam dpošljejo nekateri bolni sadeži. Tudi prosimo, da se nam naznani, ako so se kje pokazale kake posebne druge sadne bolezni. Ako primerjamo lahko mnogo opazovanj, pridemo preje do popolne sigurnosti v izberi vrst. Vse nabrane podatke priobčimo v „Izvestjih“ našega društva, katera dpošljemo članom in pa poročevalcem. — Leechwald pri Gradcu, 5. okt. 1902.

Predsedstvo

c. kr. avstr. sadjarskega društva.

Amaterje in fotografe po poklicu, kateri hočejo pospeševati javne koristi ter povzdigniti domačo rejo dreves, prosimo, da fotografujejo prosto stoječa tipična sadna drevesa natančno določene vrste, visokodebelna in piramide, brezlistnata, približno v formatu 6/9, ter nam dpošljejo ali stekla ali kopije. Potrebujemo za napravo klišejev za „Avstrijsko sadno knjigo“.

Predsedstvo

c. kr. avstr. sadjarskega društva.

Razglas

c. kr. deželne vlade v Lublani z dne 10. oktobra 1902, št. 21.401. da je prepovedano izvažati prašiče iz okraja Krško na Hrvaško-Slavonsko.

Kraljevska deželna vlada v Zagrebu je glasom brzogovnega naznanila na c. kr. ministerstvo za notranje stvari z dne 7. oktobra 1902, št. 78.959, zaradi svinjske kuge prepovedala na Hrvaško-Slavonsko uvažati prašiče iz političnega okraja Krško.

To se vsled razpisa c. kr. ministerstva za notranje stvari z dne 9. oktobra 1902, št. 42.373, daje na občno znanje.

Naše gospodinje in kmetijstvo.

Pot do sreče je od naših pradedov zaznamovana steza zvestega spolnovanja dolžnostij, strahu Božjega, delavnosti in skromne poniž-

nosti. Pri tem je npravno, urejeno družinsko življenje začetek in vrhunec vse omike, dragulj neizmerne vrednosti. Nič ni lepšega in cenejšega od domačega veselja in radosti za srce in duha. Ne samo v kmetijstvu, ampak v vsakem domačem poklicu posega delovanje gospodinje globoko v celotno družinsko in poklicno življenje, kar je pa pri kmetijskih gospodinjah še posebne važnosti.

Zastonj se peha mož vedno z nova za zemeljsko srečo in dobrinami, za novimi vreli dohodkov, ako ima ženo, ki ne zna gospodinjiti. Dočim mora hišni oče to, kar je potrebno za vzdrževanje družine, pridelati, je dolžnost gospodinje, da to, kar je mož pridobil, modro vporabi in pripravi celi družini toplo gnjezdo, v katerem se more vsak družinski član odihniti in počutiti srečnega.

Prislovica: „Žena lahko v predpasniku več iznosi iz hiše, nego more mož z vozom pripeljati“ ima v sebi globoko istino.

Marsikaka gospodinja misli, da je varčna in da zna dobro gospodinjiti, kar pa vendar ni res; varčujejo in štedijo namreč večinoma a napačnem kraju.

Kjer primanjkuje gospodinji reda in snage, tam za moža ni v hiši pravega obstanka; zato si skuša poiskati veselo urico v gostilni in bivanje v lastnem domu mu je le v breme in jarem mesto v sladilo.

Dobri, izvrstni stariši imajo za največjo srečo to, ako gre njihovim otrokom dobro; ako je potreba, so pripravljene trpeti sami največje napore in pomanjkanje samo zaradi blagostanja svojih otrok.

Kako lepo je pač, ako polje-delec in njegova žena z lastnimi otroci v najlepšem redu in zadovoljnosti obdelujeta svojo domačijo; s tem si vstvarjata varno podlago za poznejši blagor in srečo!

Kmečka družina je pred vsem poklicana k temu, da povzdigne

in ohrani celokupni blagostan občine in naroda. Kmečki stan pa ni samo podlaga za splošno blagostanje in narodno bogastvo, ampak je tudi pravir človeške družbe, jedro in gnjezdo vsakega ljudstva in vsake države. Kmetijstvo daje očetnjavi najboljših, najkrepkejših in najvztrajnejših vojakov in nek slovit nemški vojskovodja ni izrekel zastonj pomenljivih besedij:

„Ako pogine kmečki stan, potem ni treba niti enega strela in v kratkem je dežela, je ljudstvo izgubljeno.“

Ako pa se hoče kmetijsko posestvo dobro držati, mora imeti pred vsem dobro gospodinjo; taka veliko več prispeva k hišnemu in narodnemu blagostanju, nego razvajene punčare, o katerih tako pomenljivo poje naša pesem:

Juri Benko, vzemi Lenko!
 pridno ženko boš imel;
 rada pipika, rada papika,
 rada v senci ajčeka.

Kaj pa je to, izvrstna gospodinja? Nemara ona, ki se od ranega jutra do poznega večera ubija kakor črna živina, da že ni več lepo videti? Ne tako; pridna mora biti, a še več je, da zna gospodinja tudi s kar največjim dobičkom in haskom delati in gospodinjiti. Pri tem mora priti na pomoč izkušnji ne samo naravni razum, ampak tudi dobra šolska in gospodinjiska izobrazba, če mogoče v domači hiši ali pa v kaki gospodinjiski šoli. Steza do blagostanja in sreče pelja tedaj ne samo za moško, ampak tudi za žensko mladež skozi šolo; zato so dobro uravnane in vojene gospodinjiske šole za izomiko vrlih gospodinj velikkanske vrednosti, posebno ondi, kjer je domača izreja pomanjkljiva ali je pa sploh ni.

Škoda, da je dandanes toliko kmečkih deklic, ki nimajo pravega nagnjenja, da, ki jim je pogostoma naravnost zopern poljedelski poklic; raje preživijo svojo mladost po mestih, v tovarniških dvoranh ali pa vsaj med štirimi stenami hiše, uego zunaj v prosti Božji

naravi. Ako bi bila pa taka deklica stanovsko izobrazena, kakor je marsikak mlad gospodar, potem bi imela tudi do kmetijstva veliko več veselja.

Zatorej, ve slovenske gospodinje, vzgojite nam vendar svoje hčere v domači hiši in od mladih nog tako, da dobijo veselje in ljubezen do poljskega dela in do domače grude! Pošiljajte jih mesto v drugačne šole rajše v gospodinjisko šolo v Ljubljano!

S tem storite njim samim in celemu kmetijskemu stanu veliko večjo uslugo, kakor si le morete predstavljati in misliti!

Po „Ekonomu“.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 53.: Km. zadr. v M. Že več časa imamo okoli 900 kg superfosfata v zalogi, katerega smo poslali v preskušnjo sl. kranjskemu preskuševališču v Ljubljani, ki ga je za dobrega spoznalo; mi ga pa ne znamo vporabiti, ker skušnja nas uči, da s samim superfosfatom ničesar ne dosežemo (smo ga že trosili). S katerim drugim gnojilom bi ga morali mešati in kako bi ga zamogli s pridom vporabiti, prosimo?

Odgovor 53. Superfosfati spadajo mej ona gnojila, ki oskrbujejo rastlinsko telo z važno redilno snovjo, to je s fosforjevo kislino. Med najbogatejša fosforna gnojila (trgovsko znamenje Ph), ki imajo po 32 do 42 % fosforne kisline, spada gvano, kakor bakerski, haulendski (Howland), maldenski, Jarvis-gvano ali skorjasti gvano kot: sombrero, navasa, kurakao-fosfat. Dobivajo se na otokih južnega morja in na gorkih zapadnih obalah južne Amerike, ki so izpostavljene pogostnemu deževju. Dalje spada semkaj apatit, t. j. dvojna sol, obstoječa iz kalcijevega fosfata $\text{Ca}_3(\text{PO}_4)_2$ in kalcijevega klorida CaCl_2 pa tudi kalcijevega fluorida (z 41% P_2O_5). Sem spadajo fosforit, bolj ali manj onečiščen apatit, koproliti t. j. okamenelo blato predpotopnih živali in osteoliti ali kostne brečije.

Najbolj znani fosforiti so nasavski na Nemškem ob rekah Lani in Dili s 25 do 40 % P_2O_5 in pa nekoliko slabjši belgijski Delme in Lot-fosfat.

Ako rabimo vsa našeta fosfatna gnojila surova, to je taka, kakoršna

pridejo iz zemlje, imajo le malo učinka zaradi težke raztopnosti fosforno-kislih spojin, še najbolje je, ako jih pred zimo plitvo zaorjemo ali pa pustimo tudi kar na vrhu zemlje ležati. Ravno tako je dobro, ako taka surova fosfatna gnojila spravimo na gnojlišča ali na kompostni kup ali pa, če jih vržemo v gnojnično jamo. — Popolnoma se izrabijo ta gnojila še-le, ako jih „odpremo“ ali spremenimo v superfosfate.

K tem „otvorjenim“ gnojilom spada najpreje Tomaževa moka, ki ima 10—16—25% fosf. kisline poleg 38—45—60% apna. En kg % citratno raztopne fosf. kisline stane okoli 27 do 30 vin.

Važnejši pa so za naše vprašanje superfosfati, ki so v vodi raztopni. Dva kg vodoraztopnega superfosfata imata isto moč kot 3 kg citratno raztopne Tomaževe žindre, dočim pa superfosfati delujejo urno in njihov učinek ne trpi dolgo časa, deluje Tomaževa žindra bolj polagoma in trajno in sicer prvo leto s kakimi 35 do 40, drugo leto s 15 do 20 in tretje leto s 10 do 15 %.

Pri napravi superfosfatov (Sup.) gre v prvi vrsti za to, da se spremeni težko raztopni, normalni kalcijev fosfat $\text{Ca}_3(\text{PO}_4)_2$ v lahko raztopljivi dvojno kisli kalcijev fosfat: $\text{H}_4\text{Ca}(\text{PO}_4)_2$, pa tudi v monokalcijev fosfat ali v vodoraztopno fosforno kislino.

V ta namen je treba surovi materijal zmleti v zelo fini prah in tega obdelovati z žvepleno ali solno ali ogljikovo kislino ali pa tudi, kakor pri dvojnem superfosfatu (40—45% P_2O_5 brez sadre, kg % vodno raztopne fosf. kisline 50 do 60 v.) s fosforjevo kislino, ki se pridobiva iz fosforitov samih. S pomočjo solne kisline napravljajo Tomažev precipitat iz Tomaževe žindre, iz kosti pa delajo v klejnih tovarnah precipitovani vapneni fosfat, vapneni precipitat.

Če leži nekaj časa v zemlji, postane superfosfat zopet neraztopen; kljub temu je njegov učinek mnogo hitrejši in izdatnejši, nego oni najfinjše zmletih surovih fosfatov, ker se fosforna kislina superfosfatov v zemeljski vodi mnogo popolneje in tesneje porazdeli. Prvo leto deluje 70 do 80% raztrosene fosf. kisline, 20 do 30% ostane za poznejše plodove. Ob enem dobi zemlja nekoliko mavca vase, ker se nahaja v superfosfatih na 1 del fosf. kisline okoli 2 $\frac{1}{2}$ dela kristalinične sadre, ki v zemlji osvoboduje in odpira kalij.

Pri superfosfatih odločuje vsebina vodoraztopne fosf. kisline in pa to, da je gnojilo suho in zmleto v prefin prah. Vsebina fosf. kisline je pri raznovrstnih superfosfatih različna; znaša pa pri visokostopnih superfosfatih, narejenih iz bakerskega, mejilaneškega in drugih gvanov po 20 do 22%, pri superfosfatih iz koščenege oglja in kostnega pepela 15 do 17% in pri nizkostopnih superfosfatih iz fosforita in kostne moke le po 8 do 12%.

Vodoraztopna fosf. kislina (trg. znamenje † po številu %) ima za lahko peščeno in močvirnato zemljo enako za glinasto in malo humozno zemljo pa večjo vrednost nego citratno raztopna fosf. kislina.

Najbolje je, ako se rabi superfosfat, (ki ga pa ne smemo nikoli mešati s Tomaževo žlindro, z vapnom in čilskim solitrom), če le moč nekaj tednov ali vsaj dnij pred setvijo. S tem se zabrani tvorba neraztopnih železnih in glinastih fosfatov, ki pri daljšem ležanju fosf. kisline v zemlji gotovo nastanejo. Iz ravno tega vzroka ne svetujemo rabiti superfosfatov jeseni. Ako štipamo superfosfat ob enem s semenskim zrnjem, tedaj ga je treba dobro premešati z zemljo, ker sicer prosta fosf. kislina razjeda seme. Ker zemlja fosf. kislino hitro vpije in se torej fosf. kislina ne more v tleh veliko razprostriti, zato se ne svetuje superfosfat kot vrhno gnojilo.

Za peščene zemlje z majhno absorpcijsko silo so superfosfati toliko manj umestni, kolikor bolj se je vsled suše in vročine bati zasilne zrelosti. Ravno tako imajo malo učinka v čisto apneni in laporjevi zemlji, na šotni in močvirni zemlji pa vsled prisotnosti sadre včasih celo škodujejo.

Najbolj na mestu so superfosfati še na mili, zmerni ilovici, dovolj apneni in malo humozni glinasti zemlji. Priporočja se pa gnojiti ne s samo fosf. kislino, ampak poleg tega še z dušikom in sicer na en del dušika 1 do 3 dele fosf. kisline. Sploh je to prvo načelo pri vsakem gnojenju.

Gnoji tako, da dobi rastlina dovolj vseh redilnih snovij, ne samo ene. Ker se ta zakon ne vpoštevja, zato imamo toliko izjalovljenih gnojilnih poskusov in zelo verjetno je, da tudi Vaš nevspeh izvira od tod.

Fosforna kislina pospešuje pri žitih tvorbo lepega zrnja, pa le, ako imajo rastline dovolj dušika, pri korenjstvu in gomoljnatih rastlinah pomnožuje fosf. kislina zopet sladkor in škrob in

pospešuje zoritev, pa zopet le pod prejšnjim pogojem.

Posebno priporočamo superfosfat za rastline, ki imajo kratko dobo rasti in potrebujejo obilno fosf. kisline, kakor so n. pr. stročnice in detelja, z eno besedo zelo intenzivno obdelovanje. Za bilkaste rastline (žita) se potrebuje za vsak ha 2—400 kg (s 30—60 kg P₂O₅) in sicer ako imamo visoko koncentrovano blago (s 15—20% raztopne fosf. kisline, 100 kg stane 12—44 kron) potrebujem manjšo, če imam pa slabejše blago (10—15% raztopne fosf. kisline, 100 kg stane 7—13 kron) potrebujem večjo množino.

Za ozimno žito je posebno pripravna zmes superfosfata s kalijevo soljo in peruvanskim gvanom, ali pa zmes visokostopnjisk. superfosfata z žveplenokislim amonijam, amonijak-superfosfat (Am. Sup.) dužik stoji v razmerji k fosf. kislini kot: 9 k 9, 8 k 10, 6 k 12, 5 k 13 ali 3 k 15%; stane 100 kg 13—20 kron); amonijakovega superfosfata se vzame na ha 2¹/₂ do 4 kvintale.

Toliko v pojasnilo za sedaj. Svetovali bi Vam tudi, napraviti gnojilne poskuse z različnimi sadeži na majhnih parcelah, o kojih smo že na drobno pa tudi na dolgo in široko govorili v našem listu. Odgovoriti pa špccijelno za nek kraj, zakaj da tam to ali ono gnojilo nima učinka in ne biti sam zraven in ne poznati ondotnih pedologičnih, vodnih in drugih razmer, ter tudi ne biti priča, kako so ljudje gnojilo rabili, to je zelo težko. Sploh je dati ljudstvu v roke dvorezni meč (umetna gnojila, umetne stroje, fino živino) brez najkorenitejšega poduka kako ga rabiti, velika nezmisel, in dobrotniki naroda bi bili oni, ki bi v zimskem času kaj storili v prid naroda, zlasti po raznih društvih, v katerih je za to največja in najlepša prilika. Ako kdo želi pripravnih tem v ta namen, naj se obrne na nas in mu bomo preskrbeli te pa tudi vire, iz kojih lahko sam zajame poduka, če tudi ni poljedelski strokovnjak.

Dr. Viljem Schweitzer

naznanja, da je otvoril dne 1. oktobra 1902

svojo odvetniško pisarno

v Ljubljani na Kongresnem trgu 19 poleg nunske cerkve in „Vzajemnega podpornega društva“.

Priporočja se: Vzajemna zavarovalnica proti požarnim škodam in poškodbi zvonov.
Edini domači zavod te stroke: Ljubljana, Medjatova hiša.

Kmetijsko društvo v Gorjah pri Bledu na Gorenjskem

ima na prodaj železne izdelke kakor: sekire, krampe, capine, lopate, živinske zvonce različne in dr.

Oglas iz Istre! „Gospodarsko društvo“ v Pazinu posreduje pri kupovanju vina. Opozorjuje se na to trgovci z vinom. Društveni urad je v hiši predsednika dr. Kureliča.

Hranilnica in posojilnica v Marezigah pri Kopru

ima mnogo pristnega črnega vina liter od 15 do 20 kr. in Refoška liter od 20 do 23 kr., prosto postaja Trst ter vabi konsumente za nakup.

Salame ogrske 1.70 gld., domače iz sunkna 1.20 gld. domače 1 gld., dunajske 80 kr. Šunka brez kosti (Rollschinke) 90 kr. in 1.10 gld., suho meso 70 kr., suha slanina 70 kr., glavina brez kosti 40 kr. kilo, velike kranjske klobase po 18 kr. in drugo pošilja od 5 kil naprej po povzetju in sicer le dobro blago Janko Ev. Sirc v Kranju. (150) 12—7

Hranilnica in posojilnica v Zagradcu

naznanja, da bode v mesecih okt., nov. in dec. t. l. obrestovala vloge po 4%.

Zagradec, 24. avgusta 1902.
Načelstvo in nadzorstvo.

Trgovina in obrt.

Trgovina.

Nekaj o trgovskih potnikih.
(Nadaljevanje.)

Odklonitev izdaje legitimacije. Izdaja legitimacije za trgovskega potnika se odkloni, ako se zahteva za osebe, katere:

1. niso svojepravne (n. pr. ki niso polnoletne),
2. imajo nalezljivo ali ostudno bolezen,
3. so v preiskavi, ali so bile obsojene radi hudodelstva sploh, ali radi pregreška ali prestopka proti pravnosti ali iz dobičkarije, tako da se je bati zlorabe legitimacije,
4. so na slabem glasu radi prosjačenja ali vlačugarstva,
5. so bile že trikrat kaznovane radi prestopkov določb obrtnega reda, ki zadevajo trgovske potnike, ali te zadevajajočih naredb,

in od zadnje kazni še niso minula tri leta.

Komunikacijsko ministerstvo.

Dunajska trgovinska in obrtna zbornica napravila je ulogo na vlado, v kojoj predlaga tvoritev komunikacijskega ministerstva. Svoj predlog utemeljuje s tem, da misel na podržavljenje železnic na Avstrijskem vedno bolj napreduje; vže sedaj sta dve tretjini avstr. železnic v državnem oskrbovanju in deluje se v obče nato, da se v kratkem času podržavijo še ostale glavne proge. Za tako velik promet ne zadostujejo več sedanje naredbe v železniškem ministerstvu. Doslej rešuje to ministerstvo financijelna, kakor tudi gospodarska in tarifarična vprašanja. Ni drugače misliti, kakor da premnogokrat protivijo financijelne koristi gospodarskim in da se morajo tako važne gospodarske koristi umakniti financijelnim. Ako bi pa imeli poleg železničnega mi-

nisterstva tudi še komunikacijsko, varovalo bi prvo izključno le financijelne koristi državnih prometnih zavodov, komunikacijskega ministerstva naloga bi pa bila, pečati se z gospodarskimi koristmi in s tarifno politiko.

Obrt.

Avstrijski ključarski mojstri pri trgovskem ministru.

Dne 13. t. m. podala se je deputacija avstrijskih ključavničarjev, obstoječa iz načelnikov in odposlancev raznih avstrijskih ključavničarskih zadrug, k trgovskemu ministru, da mu razloži težnje ključavničarjev in razjasni njih položaj. Glede vprašanja, komu pristojna pravica, prodajati ključe, zatrdil je minister, da se to vprašanje kmalu reši. Tudi radi ključavniškega dela po kaznilnicah pritožili so se odposlanci ministru, kakor so tudi zahtevali, da se izda prepoved mizarjem glede na-

bijanja v ključarsko stroko spadajočih del na mizarske izdelke.

Zveza kranjskih obrtnih zadrug.

Pravila deželne zveze kranjskih obrtnih zadrug je potrdila deželna vlada z razpisom z dne 23. septembra 1902, št. 19.048. Ker se je po § 5. zveznih pravil oglasilo zadostno število obrtnih zadrug k pristopu, je pripravljali odbor sklenil, da se vrši ustanovni shod zveze dne 8. in 9. dec. t. l. v Ljubljani. Ob enem je odbor pozval vse obrtne zadruge na Kranjskem, da do dne 10. novembra naznanijo svoj pristop in da pošljejo zapisnik občnega zbora, imenik vseh združnih članov in izvoljenih združnikov ter udov načelstva, da mu bode mogoče, pravočasno vse potrebno ukreniti in obvestiti k pristopu naznanjene zadruge in izvoljene delegate z natančnim vspešdom ustanovnega shoda.

ZADRUGA

Uredba zadrug za prodajo jajc.

(Nadaljevanje.)

Konci vsakega meseca je obračun in vsak dodavatelj more dobiti na primer od 10. vinotoka naprej denar, ki ga ima dobiti za jajca dodana meseca kimovca, treba mu je prinesiti le seboj svojo kontrolno knjižico, v katero mu je nabiralec vsakokrat zapisal množino oddanih jajec.

Ako je kak član poslal pokvarjena jajca, se mu za vsako pokvarjeno odtrga 12 vinarjev. Ako vzamemo, da se plačujejo jajca povprečno po 6 vin., tedaj mora dodavatelj za vsako pokvarjeno jajce plačati še kazen 6 vin.; plača se mu namreč okoli 6 vin. za jajce po teži in ker se mu odtrga po 12 vin., znaša kazen le 6 vin., kar je ravno isto, kakor če bi dodavatelj za pokaženo jajce dal drugo neskaženo v nadomestilo. Ker pa pri velikem številu

dodavateljev v praksi ni mogoče izpeljati nadomeščanja pokvarjenih jajec, zato je pač to postopanje še najbolj priprosto, ki si ga moremo misliti.

Število pokvarjenih jajec je bilo v posameznih mesecih prav različno. Znašalo je:

meseca	prosınca	okoli	$\frac{1}{70}$	0/0
„	svečana	„	$\frac{1}{75}$	„
„	sušca	„	$\frac{1}{30}$	„
„	mal. travna	„	$\frac{1}{12}$	„
„	vel. travna	„	$\frac{1}{10}$	„
„	rožnika	„	$\frac{1}{6}$	„
„	mal. srpana	„	$\frac{1}{4}$	„
„	vel. srpana	„	$\frac{1}{9}$	„
„	kimavca	„	$\frac{1}{25}$	„
„	vinotoka	„	$\frac{1}{40}$	„
„	listopada	„	$\frac{1}{80}$	„
„	grudna	„	$\frac{1}{70}$	„

dodanih jajec. Opomnimo lahko še tudi, da so pravi gnjili klopotci prava redkost, ker vsak dodavatelj skrbi za to, da se jajca pobero iz gnejzd vsaki dan sproti.

Pač pa se naleti v poletnih mesecih, žal na mnogo jajec, ki so trpela vsled vročine, ako niso bila spravljena na prav hladnem kraju do onega časa, ko jih je vzel nabiralec. Sicer takih jajec ne moremo imenovati še naravnost pokvarjenih, vendar pa na drugi strani nimajo popolne veljave. Zadruga prodaja taka jajca pod izrečno izjavo (deklaracijo) za nižjo ceno nego resnična jajca I. vrste.

V začetku vsakega meseca se snide načelstvo zadruge, ki obstoji iz devetih članov in določi ceno za kg jajec, ki so bila oddana pretečeni mesec. Predstojniku je dano popolnoma pravomočje z ozirom na razprodajo jajec; on zastopa zadrugo s svojo osebo, on urejuje vse potrebno popolnoma samostojno, nakazuje plačila za oddani materijal, najema voznika s posebno pogodbo; denarne pošiljatve pa prihajajo na poslovodjo.

Opomniti moramo še, da je bilo treba prvo leto razun stroškov za vožnjo, pokanje itd. odbiti še 1800 kron za materijal razne vrste, to je za take stroške, ki pozneje ne pridejo več na vrsto, ampak samo prvokrat. Dalje dobi vsako leto 600 kron tudi društvena blagajna iz skupila za jajca, kar moramo tudi še odbiti.

Kljub tolikim stroškom je bilo vendar-le še mogoče, plačati udom jajca za 20% dražji, nego so jih prodajali prejšnja leta, ko ni bilo zadruge za razpečavanje jajec. Zato so tudi dodavatelji s prodajo jajec na zadružni podlagi silno zadovoljni, tembolj, ker imajo vedno proste roke; vsako uro lahko brez težave izstopijo iz društva, treba je le prenehati dodavati jajca. Le toliko časa, dokler so udje, ne smejo nobenemu drugemu trgovcu prodajati jajec.

Kar se tiče množine od posameznih dodavateljev oddanih jajec, omenjamo le, da je en sam večji posestnik oddal v enem letu 750 kg jajec, za katere se mu je izplačalo 774 kron. Zanimivi bi utegnili biti tudi sledeči podatki:

Leta 1899		
prosinca	se je nabralo	2956 kg
svečana	„ „	8761 „
sušca	„ „	9148 „
mal. trav.	„ „	11340 „
vel.	„ „	13169 „
rožnika	„ „	8748 „
mal. srpana	1898.*)	5082 „
vel. srp.	se je nabralo	7690 „
kimavca	„ „	4006 „
vinotoka	„ „	1010 „
listopada	„ „	309 „
grudna	„ „	460 „

V 12. mesecih se je nabralo 72683 kg jajec = 1,206.538 komadov, ako pride povprečno po 16.6 jajec na 1 kg.

Plačalo se je za 1 kg jajec dodavateljem

meseca	prosinca	po 1.34 kron
„	svečana	„ 1.10 „
„	sušca	„ 1.— „

meseca	mal. travna	po 0.96 kron
„	vel. „	„ 0.88 „
„	rožnika	„ 0.90 „
„	mal. srpana	„ 0.96 „
„	vel. „	„ 1.— „
„	kimavca	„ 1.10 „
„	vinotoka	„ 1.28 „
„	listopada	„ 1.44 „
„	grudna	„ 1.52 „

Torej 72,683 kg ali 1,206.528 komadov jajec se je nabralo v prvem letu obstanka zadružnega razprodavanja jajec v Bevenzenju.

Za gotovo je pričakovati, da pride tekom prihodnjih let, ko pristopi še več posestnikov iz

okolice k temu društvu, še veliko večje število jajec skupaj, posebno zato, ker namerava ozir. vže tudi deluje mnogo posestnikov na to, da znatno pomnoži število svojih kokošij.

V razmerji z drugimi leti se je pri prodaji jajec na zadružni podlagi precej prvo leto dosegel dobiček kakih 20% ; ker se je torej za gorenjih 72.683 kg jajec plačalo zadružnikom do 74.000 K, so tedaj dobili le-ti okoli 14.800 K več za jajca kot prejšnja leta in to vže v prvem letu.

Ako se posreči — in o tem

Kot
dobrota
za vsako družino se
izkazuje uporaba =

**Kathreiner-Kneippove
sladne kave.**

Nobena skrbna gospodinja naj
se ne pomišlja dalje uvesti to
zdravo pijačo.

Najbolj priporočna primes in naj-
boljše nadomestilo za zrnatokavo.

Kathreiner-Kneippova sladna kava
se dobiva pristna samo v izvir-
nih zavojčkih z varstveno znamko
»župnik Kneipp« in imenom =

Kathreiner.

*) Zbirati se je začelo sušca 1898.

ni dvomiti, kakor hitro se večina posestnikov pridruži zadrugi in se število kokošij poveča — ako se tedaj posreči spraviti skupaj dva milijona jajec na leto, potem bi dobili zadružniki okroglo 24.000 K več za jajca od prejšnjih let; ker so društveniki sami kmetovalci, je pač 24.000 K svota dovolj velika in pomena vredna.

Ker se je cena jajec zvišala, zato so precej prvo spomlad društveniki obrnili veliko pozornost na rejo piščancev, veliko večjo nego

kedaj poprej. Brez skrbi lahko trdimo, da se je izvalilo dvakrat več piščancev nego kedaj poprej.

Ako pojde stvar tako naprej, potem je blizu čas, ko se nabere na leto po dva milijona jajec. Potem se tudi uresniči naša trditev, da je najboljšo sredstvo v povzdigo perotnistva to, da spravimo njegove pridelke bolje v denar t. j. da napravimo perotnistvo dobičkanosno ali rentabilno. Kajti na ta način si pridobimo tudi kmetovalca, ki je sicer proti no-

votarijam in pogostoma po pravici tako grozno nezaupen.

Zelo bi bilo želeli, ako bi tudi pri nas različna društva in zadruge obrnile vsaj eno oko na to panogo naših gospodinjstev. S tem bi se pridobil nov vir dohodkov za našega ratarja, skovana bi bila nova veriga, ki bi vezala njegovo srce z močjo na rodno zemljo in mu dala nove moči boriti se za vse idealne in materijelne dobrine domačega ognjišča s podvojeno, neodeljeno silo.

Gospodarsko društvo v Baderni-Istra

ima na prodaj (158) 2—1

1000 hekto belega in črnega vina

lastnega pridelka, dobra in močna kaplja.

Cena: od 14 do 16 gld. hekto

postavljen na železnico Št. Peter in Selve.

Društvena klet je pod strogim nadzorstvom.

C. kr. priv.

pred ognjem in tatovi varne

blagajne

prodaja najceneje dobro znana tovarna blagajnic

M. Adlersflügel

založnik Raiffeisnovih posojilnic

Dunaj, I., Franz Josephs-Quai št. 13.

(134) 24—20

!! Najbolji vozovi za gnojnico!!

Iz jeklene pločevine dvojno pocinjene v obsegu od 4—25 hl.

Nedosegljive verižne sesalke. Patentovane brizgalnice z medenim škornjem. 141 12—9

Najbolj priznana strgala za krompir in repo.

Izdeluje špeciálno

JOS. KLEMENT,

tovarna za sesalke in gospodarske stroje. Hrobce-Roudnice, Češko.

Vsak kmetovalec

se lahko prepriča, da je najboljšo sredstvo konje, krave, teleta, vole, ovce, prašiče i. t. d.

zdrave, močne, hlastežne in debele ohraniti (144) 24—14

živinski prašek

iz lekarne Piccoli „pri angelju“ v Ljubljani, Dunajska cesta.

Zavitek 1/4 kile velja 50 vinarjev; 10 zavitkov 4 krone.

Pošiljatvena naročila proti povzetju.

„Gospodarska Zveza“

v Ljubljani, Gradišče št. 1

naznanja, svojim udom, da ima vedno v zalogi vsa potrebna umetna gnojila, kakor Tomazevo žlindro, kalijevo sol, solitar, superfosfat (koščeno moko) in Barthel-ovo klajno apno.

Naročila se točno izvršujejo!

Vse tu naznanjene predmete preskrbi tudi »Gosp. Zveza« po orig. cenah.

Vse vrste slamoreznice

lahko tekoče za na roko in do najmočnejših za na gepelj ali vodno moč v veliki izbiri priporočata

Karol Kavšeka nasl.

Schneider & Verovšek

trgovina z železnino na debelo in drobno in zaloga poljedeljskih strojev
Ljubljana, Dunajska cesta št. 16.

Tudi se dobijo po najnižji ceni vsi drugi poljedeljski stroji kakor: **gepeljni, mlatilnice, reporeznice, mlini za šrotati in mleti, preše za sadje in grozdje, trombe in cevi za vodovode in sploh vsa železnina.**

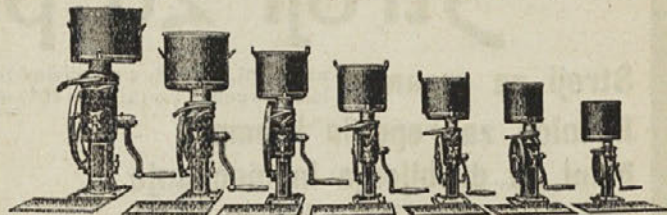
(135) —20

Slovenske cenike razpošiljamo na zahtevo brezplačno.

Nepresežni so sedaj posnemalniki

„Teutonia“

Skrajno posnemanje. Zelo lahek in miren tek. Najpriprosteji in najtrdnejši.

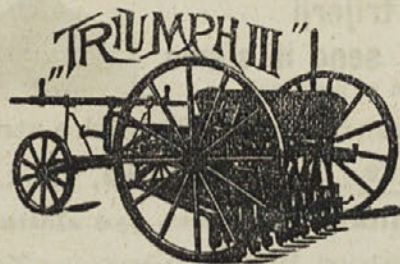

Posname: 50—500 litrov v eni uri. — Cene od 150 kron naprej.

Več tisoč v rabi! Več sto priznanj! Na leto se izdela po 10.000 posnemalnikov. (146) x—15

Povsod se iščejo zastopniki, — Geniki brezplačno.

»Märkische Maschinenbau-Anstalt «Teutonia» G. m. b. H.
Frankfurt a. Oder.
Največja in posebna tovarna za posnemalnike na kolesa na Nemškem.

„Triumph III“

Je na Avstrijskem najboljši stroj za sejati.

Posebna tovarna

Josip Friedlaender

145 15-15 Dunaj, XX., Dresdnerstr. 42.

== Spretni zastopniki se povsod sprejmó! ==

Svetovnoznani !!! Nad 300.000 v rabi. Nad 500 prvih odlik.!!!

ALFA-LAVAL-Separator-ji

so najboljši

posnemavci smetane

je dobiti v 14 različnih velikostih, posnamejo od 40—2000 litrov v eni uri.

Popolne oprave za dobivanje sirotke

(155) 12—5 na roko in par

pa tudi druge stroje za mlekarstvo izdeluje in pošilja

Akcijska družba ALFA-Separator, Dunaj.

Zaloga za južne dežele

→ v Gradcu, Annenstrasse 26. ←

Podružnice: Budimpešta. Praga.

Posebnost: Turbine na par, naprave mlekarn.

Posebnost: Posode za prevažanje mleka brez gumija.

Ceniki, podučne brožure, proračuni in načrti za mlekarno na razpolago. Svet se daje v vseh zadevah mlekarstva. Zahteva naj se naš strokovni list „Alfa-Mittheilungen“ brezplačno.

→ Vse tu naznanjene predmete preskrbi tudi »Gosp. Zveza« po orig. cenah. ←

Stroji za pripravo krme!

Stroji za rezanico na patent. valjčkih z mazljivimi tečaji lahko za goniti, kar prihrani 40% moči.

Reznica za repo in krompir,
Mlini za drobljenje in mečkanje,
Parnica za živinsko klajo,

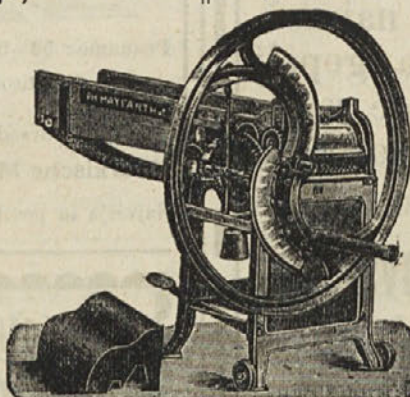
Prenesljive štedilne peči s kotlom z emajliranimi ali neemajliranimi vložnimi kotli, stoječe ali za prevožno, za kuhanje in parjenje živinske klaje, krompirja za različno poljedeljsko in domačo porabo itd. potem

Stroj za koruzo roškati,

Mlini za čiščenje žita,

Čistilni stroji trijerji

Stiskalnice za seno in slamo,
na roko. stoječe in za prevažanje.

Stroji za mlatiti, viteli, jekleni plugi, valarji in brane

Najboljši stroji za sejati „AGRICOLA“

(zistem s premakljivim kolesom) jako priročni, brez spremenjalnih koles za vsako seme, za v goro in dolino.

Samotvorne patentovane brizgalnice za pokončavanje grenkulje, drevesnih škodljivcev in peronospore.

Vse te stroje izdšluje po najnovejši odlikovani napravi

Ph. MAYFARTH & Co.

tovarne za poljedelske stroje, livarne železa in fužine na par (157) 8—2

Ustanovljene 1872.

DUNAJ, II./1. Taborstrasse št. 71.

850 delavcev.

Odlikovane s črez 450 zlatimi, srebrnimi in bronastimi svetinami.

Obširni katalogi brezplačno. — Zastopniki in prodajalci se radi sprejmó.

~~~~~ Dopisuje se tudi v slovenskem jeziku. ~~~~~

Centrala za nakup in prodajo!

Gospodarska Zveza

~~~~~ v Ljubljani ~~~~~

posreduje svojim članom

nakup vsakovrstnih kmetijskih potrebščin, kakor **umetnih gnojil, modre galice, žvepla**; raznih **poljedelskih strojev**, vsakovrstnih **semen**; **koruze, moke, otrobov** itd. po najnižjih cenah;

prodajo vse vrste **kmetijskih pridelkov** itd. ter ima v zalogi vse **tiskovine za raiffeisenske hranilnice in posojilnice**, katerim preskrbi po znižani ceni tudi **železne blagajne**, varne proti požaru in vlomu.

~~~~~ Zaloga **Barthel-ovega klajnega apna**, oddaja se od 5 kg naprej. ~~~~~

Posredovalnica za Zvezine trgovce!